

El camí «medieval» de la Sentiu al castell d'Eramprunyà, una obra del segle xx

Josep Campmany
Centre d'Estudis de Gavà

Àngel Losada i Pau Navarro
Grup Ecologista Quercus de Gavà

Resum

Es pot accedir al castell pel corriol que puja des de l'ermita de Bruguers, el camí que ve de Begues i enfila al castell des de la masia de les Planes, el sender de la Clota (tram del sender GR-92), o el camí des de la vall de la Sentiu. Aquest darrer camí impressiona: ample i assentat sobre un contrafort de carreus rojos, puja des del fons de la vall fins enllaçar amb el camí de la Clota; grans defenses de pedra en forma de merlets en protegeixen la vora externa. A causa de l'aspecte casteller, rep l'apel·latiu de «camí medieval». Tot i això, el camí és recent: fou obert entre 1900 i 1902 per ordre de Manuel Girona, propietari d'Eramprunyà.

En aquest treball presentem documents relacionats a l'obra i una teuleria rural redescoberta pel Grup Ecologista Quercus de Gavà, relacionada amb els dos ponts que hi ha al camí. També expliquem com s'accedia al castell abans que el camí fos construït.

Paraules clau
Eramprunyà, camí, la Sentiu, rajoleria

Resumen

El camino «medieval» de la Sentiu al castillo de Eramprunyà, una obra del siglo xx

Se puede acceder al castillo por el sendero que sube desde la ermita de Bruguers, el camino que viene de Begues y se dirige al castillo desde la masía de les Planes, la senda de la Clota (tramo del sendero GR-92), o el camino desde el valle de la Sentiu. Este último impresiona: ancho y asentado sobre un contrafuerte de sillares rojos, sube desde el fondo del valle hasta enlazar con el camino de la Clota; grandes defensas de piedra en forma de almenas protegen su borde externo. Por su aspecto castrense, recibe el apelativo de «camino medieval». Pero el camino es reciente: fue abierto entre 1900 y 1902 por orden de Manuel Girona, propietario de Eramprunyà.

En este trabajo presentamos documentos relativos a la obra y a una tejería medieval redescubierta por el Grup Ecologista Quercus de Gavà, relacionada con los dos puentes que hay en el camino. También explicamos cómo se accedía al castillo antes de su construcción.

Palabras clave
Eramprunyà, camino, la Sentiu, tejería

Abstract

The 'Mediaeval Path' from La Sentiu to Eramprunyà Castle, a 20th-Century Construction

It is possible to get to the castle by taking the trail that climbs up from Bruguers hermitage (the path comes from Begues and goes to the castle from Les Planes farmhouse); the track from La Clota (a section of the GR-92 trail); or the path from the Sentiu valley. The latter is very impressive: it is wide and laid on a buttress of red ashlars; it rises from the bottom of the valley until it joins the Clota path; large stone defences in the shape of merlons protect the outer edge. Because of its military image, it is called the 'mediaeval path'. But the path is relatively new: it was opened between 1900 and 1902 by order of Manuel Girona, the owner of Eramprunyà.

In this paper, we present documents on the path and on a mediaeval tileworks, rediscovered by the Grup Ecologista Quercus de Gavà (Quercus Ecology Group of Gavà) and related to the two bridges along the path. We also explain how people used to get to the castle before the path was built.

Keywords
Eramprunyà, path, La Sentiu, tileworks

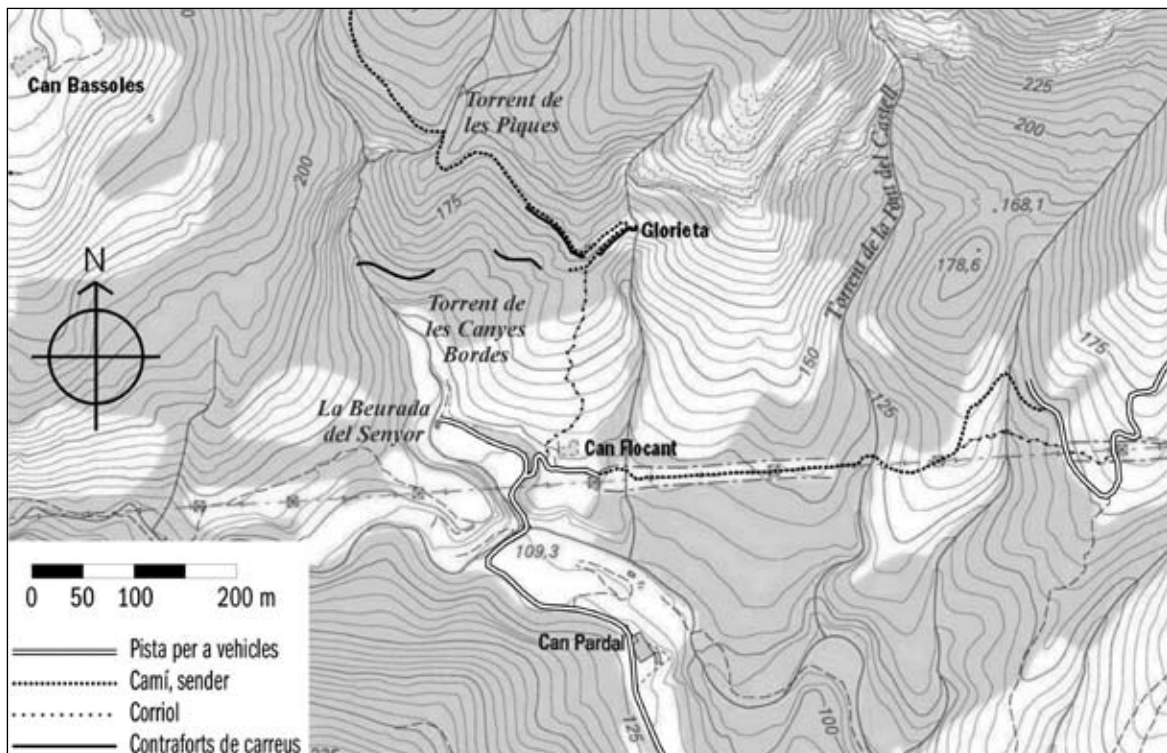
Introducció

El castell d'Eramprunyà s'alça a pic sobre un dels darrers esperons rocallosos del massís de Garraf, damunt un espatat de roca rodona, a uns 150 m per sobre del santuari de Bruguers, al costat de la carretera BV-2041 que puja de Gavà a Begues. És situat dins del Parc del Garraf i ha estat declarat Bé Cultural d'Interès Nacional. El castell va passar a ser propietat pública l'any 2007 i, després que les ventades de gener de 2009 n'afectessin alguns paraments, que van caure, enguany han començat les primeres obres de consolidació i protecció, de la mà de la Diputació de Barcelona. Concretament, s'ha construït una tanca perimetral del recinte protegit, s'ha creat un itinerari de visita amb proteccions per a les persones que el segueixin i s'ha intervingut en diversos paraments i coronaments per tal de consolidar les estructures existents i evitar-ne la degradació. Alhora, gràcies a una iniciativa voluntària de la Unió Muntanyenca Eramprunyà, s'han posat en marxa visites guiades i gratuïtes al castell, que tenen lloc cada segon diumenge de mes al matí. El Centre d'Estudis de Gavà hi va col·laborar impartint un curs de formació per als guies (Campmany, 2009).

Les intervencions han posat sobre la taula el problema dels accessos al castell. L'accés més habitual sol partir del davant de l'ermita de Bruguers i s'enfila per un corriol encinglerat i de molt pendent fins a arribar al castell. Tot i ser el més directe, aquest corriol té el desavantatge que no és apte per a persones amb mobilitat reduïda, i a més presenta alguns trams de dificultat especial, fins i tot per a persones sense problemes de mobilitat.

Com a alternativa, es pot seguir el camí que ve de Begues, a través de la carretera BV-2041, fins a la denominada volta de la paella, en què la carretera fa un gir de 180°. Des de la volta de la paella, prop de la masia de les Planes, comença una pista apta per a vehicles, que sol estar tancada per un cademat, ja que es troba dins de l'espai natural del Garraf.

Una tercera via per accedir al castell, des de Begues, és a través del coll de la Clota. El camí segueix un tram del sender de gran recorregut GR-92, des de la creu de la Clota fins al mateix castell. Aquest camí té dues parts. La primera, entre la Clota i la masia de can Bassoles, és un senderol. En canvi, entre can Bassoles i el castell, s'hi va obrir una pista ben ampla, apta per a vehicles motoritzats.

Figura 1. Mapa detallat del començament de l'actual camí per accedir al castell d'Eramprunyà des de la Sentiu, amb indicació del tipus de camí i la localització dels contraforts de carreus que caracteritzen el camí que estudiem. Font: cartografia digital de l'Institut Cartogràfic de Catalunya (www.icc.cat).

Finalment, hi ha una quarta via d'accés a Eramprunyà, la que puja des de la vall de la Sentiu. Aquest darrer camí impressiona. Ample i assentat sobre un contrafort de carreus rojos, puja des del fons de la vall fins a enllaçar amb el camí de la Clota. Aquesta ruta d'accés té moltes possibilitats, ja que enllaça amb la carretera local que uneix la Sentiu amb Castelldefels i el seu castell, i passa a prop de les diverses masies establertes al fons de la vall de la Sentiu (la Casa Vella, can Bruac, can Sopes, el Molí, can Dardena, can Vinyes, can Pardal i can Flocant). D'aquestes masies, n'hi ha cinc (la Casa Vella, el Molí, can Dardena, can Vinyes i can Pardal) que encara resten dempeus i són habitables. Hi destaca can Dardena, també declarada Bé Cultural d'Interès Nacional, per la torre medieval que té adossada, ja documentada a la fi del segle XIII.

El camí de la Sentiu a Eramprunyà

En l'actualitat, el camí que puja al castell des de la Sentiu no té un inici precís. En els mapes i itineraris excursionistes s'indica que, un cop s'acaba el camí de les masies, just davant de can Flocant, cal desviar-se amunt camp a través, per sobre d'unes roques calcàries, fins a enllaçar amb un altre camí que apareix de sobte (figura 1). La vora d'aquest altre camí s'assenta sobre un talús fet amb carreus de gres vermell, la qual cosa dóna a tota l'obra una aparença sòlida i massissa.

Figura 2. Fites sobre el mur de contenció del camí, al tram descendent des de l'enllaç amb el corriol que puja de can Flocant. Foto: Pau Navarro.

En direcció al fons de la vall, el camí es fa perdedor de seguida. Només es distingeixen, entre el brancatge de brucs i arboços, algunes pedres punxegudes que, a manera de fita, van assenyalant la vora externa del camí (figura 2).

En canvi, en direcció ascendent, el camí es caracteritza per unes grans defenses de pedra calcària lligada amb ciment, que en protegeixen la vora externa, fins a arribar a una glorieta, molt malmesa, la part superior de la qual és feta amb bigues i columnes de ciment armat (figura 3).

Figura 3. Glorieta situada en un revolt, al tram ascendent des de l'enllaç amb el corriol que puja de can Flocant. Foto: Centre d'Estudis de Gavà

Figura 4. Revolt del camí d'ascens on es pot apreciar l'obra del talús que aguanta el camí i les defenses en forma de merlets. Foto: Centre d'Estudis de Gavà.

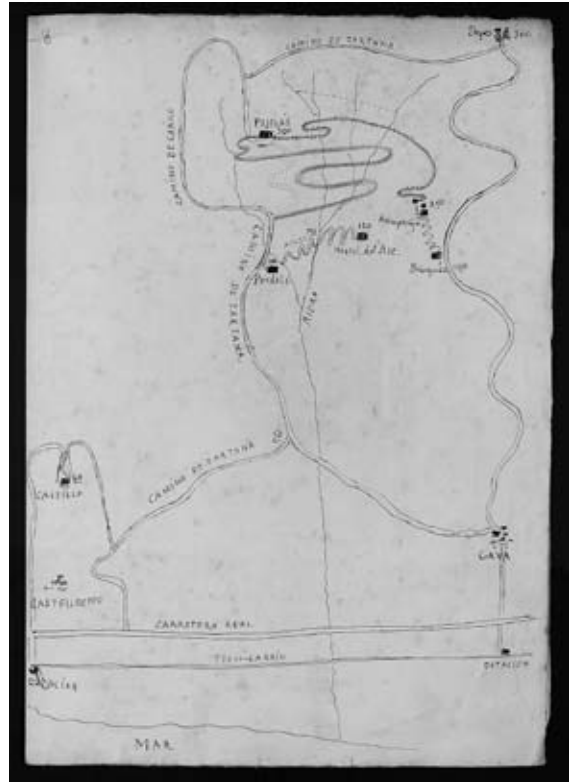
Figura 5. Vista del talús i merlets que decoren la vora exterior del camí. Foto: Josep Campmany.

A partir d'aquest punt, el camí segueix amunt, i ara el voral extern és protegit per unes defenses semblants als merlets d'un castell (figures 4 i 5). A causa d'aquest aspecte casteller, el camí rep sovint l'apel·latiu de «camí medieval».

El camí, en el seu curs cap al castell, passa per sobre d'un pont de maçoneria que té la particularitat de tenir, en un dels maons de la volta, i només visible des de sota, una petjada impresa, motiu pel qual rep popularment el nom de pont de les Petjades (Sans 2010, p. 116-117).

L'antiguitat del camí

Tot i l'aspecte casteller, el camí no és antic. Tal com permet inferir la tècnica constructiva, especialment al pont esmentat, aquest camí és

Figura 6. Esbós del projecte d'obertura del nou camí al castell. Font: Arxiu de la Baronia d'Eramprunyà, fons digitalitzat, Unitat de Catalogació 305, imatge 8.

modern. De fet, fou obert entre els anys 1900 i 1902 per ordre de Manuel Girona, propietari d'Eramprunyà. Ho sabem perquè la recent digitalització del fons Girona de l'Arxiu de la Baronia d'Eramprunyà ha permès trobar un document molt interessant, un esbós (figura 6) fet a mà i datat al 1900, en el qual s'assenyala de forma sumària el traçat actual del camí [ABE, U.C.: 305]. A més, l'esbós reflecteix l'estat de la resta de camins de la vall a final del segle XIX.

Així doncs, cal concloure que el camí va ser projectat l'any 1900 per Manel Girona, que va adquirir el castell i la baronia. Sabem que l'any 1902 ja era obert, tal com recull una publicació excursionista coetània (CEC 1902, p. 330-331).

La primavera de 2010, voluntaris del Grup Ecologista Quercus de Gavà van iniciar l'exploració del tram inferior del camí, el que baixa des de l'actual enllaç fins a can Flocant. Mentre el resseguien, van descobrir, amagat per la densa vegetació de l'indret, un altre pont fet de maçoneria i acabat amb maons, més impressionant que el pont de les Petjades (figures 7 i 8), que salva el torrent de les Canyes Bordes.

Juntament amb el pont, a prop de l'inici del camí també van descobrir una rajoleria rural,

Figura 7. Pont cobert per la vegetació a la part baixa del camí de la Sentiu al castell d'Eramprunyà. Foto: Àngel Losada.

Figura 9. Arcs de diafragma fets amb maons, a l'interior de la rajoleria. Foto: Àngel Losada.

Figura 8. Detall de la volta del pont, feta amb obra cuita. Foto: Àngel Losada.

Figura 10. Arcs en forma d'espiga bastits entre els arcs de diafragma. Foto: Àngel Losada.

l'emplaçament de la qual apunta la hipòtesi que hauria estat construïda arran de l'obertura del nou camí i que hauria estat utilitzada a principis del segle xx per coure els maons necessaris per construir els ponts i algun altre tros de parament que s'observa en cotes superiors (Losada-Navarro, 2010).

La rajoleria és excavada a les calcàries de la zona, a uns 10 m per sobre de la cota del camí. La infraestructura talla la muntanya, però a la part superior es completa amb maons cuits. Vist en planta, ocupa un rectangle de 3 m per 2,60 m. L'estructura interna és feta de maons, que conformen tres arcs de diafragma (figura 9) separats per maons en espiga (figura 10) que, vistos des de la part superior, dibuixen un enreixat rectangular (figura 11). La porteta d'entrada al forn (figura 12) està orientada cap al camí. En aquesta cara, la paret del forn fa 1,20 m.

La hipòtesi més probable és que la construcció i l'ús d'aquesta rajoleria estigués relaciona-

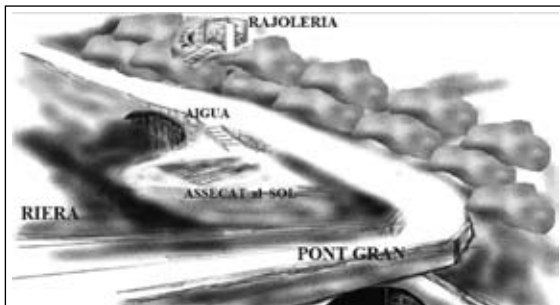
Figura 11. Tapa superior del forn, amb l'enreixat de maons que s'assenta sobre els arcs de diafragma i els arcs en espiga. Pel que fa a les parets, són excavades a la roca, excepte en alguna part superior, on la paret es va completar amb maons. Foto: Josep Campmany.

da amb la construcció del nou camí al castell d'Eramprunyà, l'any 1900. Cal tenir en compte que es troba situada al costat d'una de les

Figura 12. Porteta d'entrada al forn. Foto: Pau Navarro.

obres que més demanda de maons deuria haver requerit, el pont sobre el torrent de les Canyes Bordes, i a pocs metres d'una surgència d'aigua coneguda com la Beurada del Senyor. L'aigua, juntament amb l'existència d'argiles quaternàries a pocs metres de l'indret, constituïa un dels elements principals per a la fabricació de maons. En la **figura 13** mostrem un dibuix amb la contextualització d'aquests elements.

Figura 13. La rajoleria rural descoberta i el seu entorn. Dibuix idealitzat. Autor: Pau Navarro.

L'accés al castell abans de l'obertura del nou camí

El fet que es constati que l'accés actual al castell des de la Sentiu és molt modern planteja el dubte sobre quina era la xarxa original de camins al sector. L'esbós de l'Arxiu Girona (**figura 6**) mostra un camí de tartana que rodeja la vall per l'oest i que es divideix en dos brancals, un que va a Begues i un altre, a can Bassoles. També mostra un altre camí, puntejat, com si fos un camí antic mig perdut, que comunica directament can Bassoles amb can Pardal. Finalment,

Figura 14. Detall del mapa de 1788 en què es mostra l'entorn de la Clota. Destaquem la referència a una creu de fusta i la denominació «camino del castillo». Font: ACA.

Figura 15. Detall del mapa de 1788 en què es mostra l'entorn de can Bassoles. Resulta rellevant la indicació de «camino a Castelldefels». Font: ACA.

es marca un tercer camí, amb una línia de creuetes, que uneix can Bassoles i el castell.

Per entendre aquest esquema, tenim la sort de comptar amb un plànol datat al 1788 i conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, procedent d'uns plets entre els propietaris de can Bassoles i els del mas Petit de les Planes [MP-298].

Segons aquest mapa, el punt central dels camins de la capçalera de la Sentiu (**figura 14**) és el coll de la Clota. Aquest coll se situa entre el puig de la Desfeta i els pics de les Agulles. Com es pot observar, de la Clota, on hi havia una «crus de madera», parteixen quatre camins. El primer és el pròpiament denominat «camino de la Clota», en direcció a Begues; un altre, anomenat «camino del castillo», anava fins al castell d'Eramprunyà; un tercer es dirigia cap al sud, i el darrer s'encaminava cap a ponent. El que anava cap al sud enllaçava la Clota amb can Bassoles, i des d'allà cap al

fons de la vall. En aquest tram, el camí rebia el nom de «camino de Castelldefels», com es pot veure en la **figura 15**. En aquesta figura, es pot observar també can Bassoles i el Cellar de can Bassoles (denominat en el mapa «oficina de Bassolas»). El camí de l'oest vorejava els pics de les Agulles per sota, fins al coll Sostrell, on enllaçava amb el camí ral que venia de Sant Boi, passava per Viladecans i Gavà, i després de travessar la riera dels Canyars girava cap a la Sentiu pel coll de Guimerà (Campmany, 2010, p. 9), i seguia vall amunt fins a enfilarse per la serra de can Perers (Campmany, 2009b; Campmany, 2003). De fet, en la **figura 15**, podem veure indicat, a la part inferior, aquest camí ral, just abans de pujar el vessant de la serra de can Perers.

Així doncs, la capçalera de la vall de la Sentiu s'estructurava amb el camí que pujava recte des del fons de la vall fins a can Bassoles, actualment perdut, i que des d'allí es dirigia cap a la Clota per l'actual GR-92. A la Clota, hi havia una cruïlla important, des d'on es podia anar al pla de Begues, fins a trobar el camí ral de Sant Boi o Carrerada General. També es podia accedir al castell d'Eramprunyà per una altra ruta que anava per sobre can Bassoles o es podia tornar cap a migdia, passant per les Agulles (per sobre o per sota) fins a enllaçar, al coll Sostrell, amb l'altre camí ral que ascendia des de la Sentiu i travessava el Garraf fins a Sitges.

Conclusió

En aquest article hem mostrat que l'actual camí d'ascens al castell d'Eramprunyà des de la Sentiu té trams recuperables de gran interès, associats a un gran pont de maçoneria i una rajoleria rural que fins ara romanien amagats sota la vegetació; que aquest mateix camí, malgrat el seu aspecte medievalitzant, es va obrir entre els anys 1900 i 1902; i que, abans d'obrir aquest camí, l'accés al castell d'Eramprunyà es feia per un camí, avui perdut, que sortia de la Clota, Aquest camí s'enfilava per la Desfeta i assolía el castell probablement seguint part de l'actual accés per les Planes. Finalment, hem detectat l'existència pretèrita d'un camí d'abast local que unia Be-

gues i la Clota amb Castelldefels passant per can Bassoles i les masies de la vall de la Sentiu.

Bibliografia

ABE: Arxiu de la Baronia d'Eramprunyà. Fons digitalitzat dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

CAMPANY, Josep (2003): «El camí de la Sentiu: la via altmedieval per travessar el Garraf (estudi del tram oriental)». *IV Trobada d'Estudiosos del Garraf*, Barcelona: Diputació; p. 195-200.

CAMPANY, Josep (2009): *I Curs de Guies del Castell d'Eramprunyà*. <<http://ves.cat/a183>>

CAMPANY, Josep (2009b): *Els camins la Sentiu: de l'antic camí ral per travessar el Garraf al camí del castell*. Memòria presentada a les II Jornades d'Estudiosos i Centres d'Estudis d'Eramprunyà. <<http://ves.cat/a185>>

CAMPANY, Josep (2010): «I abans de Vista Alegre... el Llopart!». *Vistalegre. El barrio, su iglesia y la hermandad*. Castelldefels: GREHIC i Ajuntament. 192 pàgines.

CEC (1902): «Excursió a Gavà, ermita de Bruugués, castell d'Aramprunyà y Begas». *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, núm. 95; p. 330-331.

LOSADA, Àngel; NAVARRO, Pau: *El camí de carro de l'any 1902 de can Pardal al castell d'Eramprunyà. El forn de rajoles. Restes etnològiques del nostre passat recent*. <http://ves.cat/a18_>

MP-297, 1788; Arxiu de la Corona d'Aragó, Mapa MP-297. Procedeix de la Reial Audiència, Plets Civils, núm. 7.285, f. 159. Té la llegenda següent: «1788 Plano que manifiesta la cuestión vertiente entre los herederos del manso Petit de las Planas, residentes en el término de Begas, y los del manso Fontnoves, oy Clemente Montaner y Basolas del término de Gabá, ambos de la baronía de Arempruñá / Matheo Puig, geometra real». El mapa té una escala gràfica en què 300 canes catalanes equivalen a 12,2 cm i és datat a Barcelona el 16 de octubre de 1788. Té una mida de 54 × 69 cm.

SANS, Miquel (2010): *Gavà. 21 recorreguts per fer a peu, corrent i en BTT*. Gavà: Centre d'Estudis de Gavà i Associació d'Amics del Museu de Gavà. 172 pàgines.

Resums
